

האגודה לזכויות האזרח בישראל

17.2.2002

תקנה חדשה לתקנות בתי הסוהר פוגעת קשות בזכויות עצורים ואסירים

האגודה לזכויות האזרח בישראל, המוקד להגנת הפרט והועד הציבורי נגד עינויים עתרו לבג"ץ: התקנה, המתירה הצבת סוהר במרחק שמיעה בעת מפגש עצור או אסיר עם עורך דינו, הותקנה בחוסר סמכות של השר לביטחון פנים

האגודה לזכויות האזרח בישראל, המוקד להגנת הפרט והועד הציבורי נגד עינויים עתרו ב-14.2.02 לבג"ץ נגד השר לביטחון פנים ושירות בתי הסוהר, בדרישה לבטל תקנה חדשה לתקנות בתי הסוהר, המתירה הצבת סוהר במרחק שמיעה בעת מפגש עצור או אסיר עם עורך דינו. עוד מבוקש בעתירה, כי בג"ץ יורה לשירות בתי הסוהר שלא להעמיד סוהר בטווח שמיעה במהלך פגישת עו"ד-לקוח עד לסיום הדיון בעתירה. כמו כן מבקשים הארגונים מבג"צ, לקבוע דיון דחוף בעתירה, לאור הפגיעה הקשה בזכויות יסוד של אסירים מאז שנכנסה לתוקפה התקנה החדשה בחודש דצמבר 2001.

בעתירה מציין עו"ד דן יקיר, היועץ המשפטי של האגודה לזכויות האזרח, כי התקנה, שהתקין השר לביטחון פנים, מאפשרת נוכחות סוהר בטווח שמיעה במפגש עצור או אסיר עם עורך דינו, אם "קיים חשד ממשי כי מתן השירות באופן האמור, יאפשר ביצוע עבירה המסכנת את שלומו או ביטחונו של אדם, את שלום הציבור או את ביטחון המדינה". בכך פוגעת התקנה פגיעה קשה בזכות לחיסיון עורך דין-לקוח ובזכות לייצוג. עו"ד יקיר מדגיש, כי התקנה הינה בלתי חוקתית על פניה, סותרת זכויות יסוד, המוגנות בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, סותרת חקיקה ראשית והותקנה בחוסר סמכות.

התקנה החדשה הותקנה על-ידי השר לנדאו בחודש דצמבר 2001, וזמן קצר לאחר מכן פנה עו"ד יקיר מהאגודה לזכויות האזרח אל השר לביטחון פנים והתריע בפניו על אי החוקיות של התקנה. בפנייה ציין עו"ד יקיר, כי התקנה פוגעת פגיעה קשה בזכויות יסוד של עצורים ואסירים ולכן היא בטלה. במכתב התשובה, שהגיע לידי האגודה בימים אלה, השיבה סגנית היועצת המשפטית של המשרד לביטחון פנים, כי מטרת תיקון התקנה היו בעיקרן: הבהרה, כי מסגרת החיסיון לפגישת עו"ד-לקוח חלה רק על פגישות, שמיועדות ל"קשר ענייני לשירות המקצועי שנותן עורך הדין לאסיר", ורק על פגישה של עו"ד עם לקוחו. כן טענה נציגת השר, כי בסיטואציה, שבה "קיים חשד ממשי" שהפגישה מיועדת לאפשר ביצוע עבירה, לכאורה הפגישה איננה כזו הנכנסת לגדר החיסיון עו"ד-לקוח.

התקנה החדשה החליפה את הנוסח הקודם, משנת 1978, שאיפשר הצבת סוהר בטווח ראייה, אך לא בטווח שמיעה. עו"ד יקיר מדגיש, כי התקנה בנוסחה החדש בטלה בהיותה פוגעת בזכויות היסוד של עצורים ואסירים, שאינן יכולות להישלל מהם מעצם הימצאותם בבית מעצר או בבית הסוהר. כזו היא, למשל, זכותם של עצור ואסיר להיפגש עם עו"ד לפי בחירתם ולהיות מיוצג על ידו. זכות יסוד זו זכתה היום למעמד חוקתי, בהיותה מעוגנת בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו. עוד מוסיף עו"ד יקיר בעתירה, כי כאשר מופרת הזכות לחיסיון עורך דין-לקוח, נפגעת פגיעה קשה גם זכות הייצוג על ידי עורך דין. בהיעדרה של אפשרות לשיחה פתוחה וכנה בין עורך הדין ללקוחו, בה מועבר כל המידע הרלוונטי שבידי הלקוח לעורך הדין, נפגעת יכולתו של עורך הדין לייצג כראוי את לקוחו. אין ספק, טוען עו"ד יקיר בעתירה, שנוכחותו של נציג רשות במהלך המפגש עם עורך הדין, לא תאפשר שיחה שכזאת.

בעתירה מציין, כי אין בפקודת בתי הסוהר הסמכה מפורשת לפגוע בזכויות היסוד של עצורים ואסירים למפגש חסוי עם עורך דין, ומכאן שהתקנה החדשה אינה חוקית. עוד נטען בעתירה, כי התקנה סותרת דברי חקיקה מפורשים, בהם מעוגנות הזכות להיפגש ביחידות עם עורך דין והזכות לחיסיון בין לקוח לבין עורך דין (חוק המעצרים וחוק לשכת עורכי הדין). עו"ד יקיר מוסיף, כי נוכחותו של נציג שירות בתי הסוהר בפגישה עלולה למנוע מאסיר את האפשרות לפנות באמצעות עורך דינו לבתי המשפט בעניין תנאי המאסר, מכיוון שיחשוש להתלונן על סגל בית הסוהר, שנציגו נוכח בפגישה.

יתרה מכך, התקנה אינה כוללת הליך של ביקורת משפטית או הליך ערעור על הפעלת הסמכות המוענקת בה. כמו כן, התקנה אינה מוגבלת רק לאסירים שכבר נמצאו אשמים, אלא חלה גם על עצירים עד תום ההליכים, ועל כן פוגעת גם בזכויותיהם של מי שהחשדות נגדם טרם הוכחו ועדיין הם בחזקת חפים מפשע.

התקנה אף בטלה, טוען עו"ד יקיר בעתירה, בשל כך שהיא מנוסחת באופן עמום ובמונחים כלליים, המותירים שיקול דעת רחב וגורף לשירות בתי הסוהר בשלילת זכויות יסוד. כך, למשל, התקנה אינה מגדירה מי הוא בעל הסמכות להורות על הפעלת הסמכות הקבועה בה, אינה קובעת חובה להצגת ראייה כלשהי כי עורך הדין, האמור להשתתף בפגישה, יהיה מוכן להשתתף בביצוע העבירה, ואינה כוללת הוראות בדבר זהותו של הנוכח במפגש ובאשר לשמירה על חשאיות המידע שייקלט על ידו. התקנה אינה מציינת למי יועבר המידע, לאיזו מטרה, והאם ואיך יישמר ויכלל בתיקי האסירים.

11.9.2002

מדוע לא תבוטל התקנה שמאפשרת הצבת סוהר בטווח שמיעה במפגש עו"ד-אסיר

בג"ץ הוציא צו על-תנאי, המחייב את השר לביטחון פנים לנמק בתוך 60 יום מדוע לא תבוטל התקנה, המאפשרת הצבת סוהר בטווח שמיעה במהלך פגישה בין עורך דין לאסיר. לטענת ארגוני זכויות אדם ולשכת עורכי הדין פוגעת התקנה קשות בזכויות עצורים ואסירים

ב- 11.9.02 התקיים דיון בעתירה לבג"ץ שהגישו בפברואר 2002 האגודה לזכויות האזרח בישראל, המוקד להגנת הפרט והועד הציבורי נגד עינויים. העתירה הוגשה נגד השר לביטחון פנים ושירות בתי הסוהר, בדרישה לבטל תקנה חדשה לתקנות בתי הסוהר, המתירה הצבת סוהר במרחק שמיעה בעת מפגש עצור או אסיר עם עורך דינו. השופטים חשין, ביניש וגרוניס דנו גם בעתירה באותו נושא שהוגשה על-ידי לשכת עורכי הדין.

עם תום הדיון, החליטו שופטי בג"ץ להוציא צו על-תנאי בשתי העתירות, המחייב את השר לביטחון פנים לנמק בתוך 60 יום מדוע לא תבוטל התקנה, שמאפשרת הצבת סוהר בטווח שמיעה במהלך פגישה בין עורך דין לאסיר. השופטים תהו האם השר מוסמך כלל להגביל בתקנה את הזכות של אסיר להיפגש עם עורך דין ולפגוע בחיסיון הדברים שנאמרו בפגישה. נציגת פרקליטות המדינה הודתה בדיון, כי ניסוח התקנה אינו ראוי וכי תישקל האפשרות לתקן את התקנה.

בדיון טען עו"ד דן יקיר, היועץ המשפטי של האגודה לזכויות האזרח, כי התקנה פוגעת פגיעה קשה בזכות לחיסיון עורך דין-לקוח ובזכות לייצוג. עו"ד יקיר הדגיש, כי התקנה הינה בלתי חוקתית על פניה, סותרת זכויות יסוד, המוגנות בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, סותרת חקיקה ראשית והותקנה בחוסר סמכות.

התקנה החדשה הותקנה על-ידי השר עוזי לנדאו בחודש דצמבר 2001, וזמן קצר לאחר מכן פנה עו"ד יקיר מהאגודה לזכויות האזרח אל השר לביטחון פנים והתריע בפניו על אי החוקיות של התקנה. התקנה החדשה החליפה את הנוסח הקודם, משנת 1978, שאיפשר הצבת סוהר בטווח ראייה, אך לא בטווח שמיעה. עו"ד יקיר מדגיש, כי התקנה בנוסחה החדש בטלה בהיותה פוגעת בזכויות היסוד של עצורים ואסירים, שאינן יכולות להישלל מהם מעצם הימצאותם בבית מעצר או בבית הסוהר.

11.2.2004

שופטי בג"ץ ביטלו תקנה המאפשרת למנוע פגישה של אסיר עם עו"ד

כך נקבע ב-11.2.04 בפסק דין בעתירה שהגישה האגודה לזכויות האזרח יחד עם המוקד להגנת הפרט והוועד הציבורי נגד עינויים, כמו גם בעתירה נוספת, שהוגשה בידי לשכת עורכי הדין

שופטי בג"ץ קיבלו את עתירתה של האגודה לזכויות האזרח, שהוגשה יחד עם המוקד להגנת הפרט והוועד הציבורי נגד עינויים, וכן עתירה נוספת באותו נושא, שהגישה לשכת עורכי הדין, וביטלו ב-11.2.04 תקנה, המאפשרת למנוע פגישה של אסיר עם עורך דין. ביטול התקנה ייכנס לתוקפו לאחר תקופת מעבר של תשעה חודשים. העתירה הוגשה נגד השר לביטחון פנים ונגד שירות בתי הסוהר, בדרישה לבטל את תקנה 29 (ב) לתקנות בתי הסוהר, לפיה ניתן לאסור מפגש של עצור או אסיר עם עורך דינו. פסק הדין ניתן ברוב דעות על ידי השופטים ריבלין וחיות ובניגוד לדעת המיעוט של השופטת נאור. את העתירה הגיש עו"ד דן יקיר, היועץ המשפטי של האגודה לזכויות האזרח.

מדובר בתקנה, שהתקין השר לביטחון פנים ואשר מאפשרת לאסור או להפסיק מפגש של עצור או אסיר עם עורך דינו, אם התעורר חשד ממשי, כי הפגישה תאפשר ביצוע עבירה המסכנת את שלומו או ביטחונו של אדם, את שלום הציבור או את ביטחון המדינה. בכך, הסביר עו"ד יקיר בעתירה, פוגעת התקנה פגיעה קשה בזכות לייצוג ע"י עו"ד. עו"ד יקיר הדגיש, כי התקנה הינה בלתי חוקתית בהיותה סותרת זכויות יסוד המוגנות בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, סותרת חקיקה ראשית וכיוון שהיא הותקנה בחוסר סמכות.

השופטת חיות כותבת בפסק הדין, כי "זכותו של אדם לקבל שירותים משפטיים ובכללה הזכות להיפגש עם עורך-דין והזכות להיות מיוצג על ידו היא זכות יסוד...". אשר אין לפגוע בה על בסיס של "חשד ממשי" לביצוע עבירה, חשד אשר אינו בגדר ודאות. היא מוסיפה, כי עוצמתה של הזכות העלולה להיפגע כתוצאה מן ההגבלות שנקבעו בתקנה הנדונה, ומהותה של הפגיעה, מחייבות הסמכה מפורשת ומפורטת בחקיקה הכללית, ואין די בתקנה על מנת לאפשר פגיעה שכזו. לדעתה הצטרף גם השופט ריבלין. ביטולה של התקנה ייכנס, כאמור, לתוקף בעוד תשעה חודשים, על מנת לאפשר למחוקק לשקול את הצורך בהסדרת הדברים בחקיקה.

בג"ץ 1437/02 האגודה לזכויות האזרח בישראל נגד השר לביטחון פנים